

‘Er ontbreekt alleen nog een tempel’

Architect Rob Krier is trots op Brandevoort. De Helmondse Vinex-wijk werd in 1996 onder zijn supervisie ontworpen. „Een kerk zou het helemaal perfect maken.”

Bianca Clerx
Siem van Merwijk
b.clerx@ed.nl

Helmond

‘**H**et mooiste project van mijn leven’, noemt Rob Krier (81, foto) Brandevoort. De in Berlijn woonachtige architect vindt het spijtig dat hij sinds 2008 niet meer in de Helmondse Vinex-wijk is geweest. De kredietcrisis legde de woningbouw toen lam. Daarna had hij geen contact meer met Helmond. „Ik hoorde van niemand iets en kon geen man meer bereiken.” Het is geen verwijt, hij vindt het alleen wel jammer. Krier zou graag nog eens rondlopen in zijn meesterwerk en zien hoe het zijn geesteskind vergaat nu het volop gegroeid is.

„Bijna perfect”, vindt de architect ‘zijn’ Brandevoort. Er ontbreekt volgens hem alleen één essentieel onderdeel: een tempel, een gebedshuis. „Alle plaatsen waar zoveel mensen wonen als in Brandevoort hebben een monumentaal gebouw in het midden. Bijna altijd is dat een gebedshuis.” Een begraafplaats erbij zou het voor Krier helemaal compleet maken.

Bisschop

Uiteraard heeft hij in 1996 zijn wens om een kerk te bouwen kenbaar gemaakt, zegt Krier. „De bisschop van Den Bosch (mgr. Johannes ter Schure, red.) was er des-

tijds tegen. De mensen in Brandevoort kunnen naar kerken in de buurt gaan. Er zijn er genoeg en in veel ervan blijven de banken leeg, zei hij.”

Het is nog niet te laat volgens Krier; er kan nog altijd een gebedshuis gebouwd worden in Brandevoort. Dat hoeft niet per se een katholieke kerk te zijn. „Een ontmoetingsplek voor mensen van alle religies in de wereld. Met een toren en klokken, als een teken van nieuw leven”, ziet Krier het voor zich.

Tien jaar

Er wordt momenteel volop gebouwd in Brandevoort. Over een jaar of tien moet de Helmondse wijk voltooid zijn. Zo’n zesduizend huizen staan er dan, zo’n twintigduizend mensen zullen er wonen. Plannen voor de bouw van een gebedshuis zijn er niet. Hoe dan ook zou Krier zijn ‘kind’ heel graag nog eens zien.

Krier had plannen om na Pasen naar Helmond te komen. De coronacrisis houdt hem echter in Berlijn. In de herfst hoopt hij de reis alsnog te kunnen maken. „Ik ben heel benieuwd hoe het geworden is, of het wordt afgebouwd in de geest van mijn concept. In 2008 was er al genoeg klaar om als voorbeeld te nemen.”

► Z3-5

► Over circa tien jaar staan er zesduizend woningen in Brandevoort en wonen er twintigduizend mensen. FOTO SEM WIJNHOFEN/DCI

Architect Rob Krier (r) en zijn kantorgenoot en schoonzoon Christoph Kohl in mei 1996 in Helmond bij een maquette van Brandevoort. ARCHIEFFOTO RENÉ MANDERS/DCI

‘Mooiste project ooit’

In zijn huis in Berlijn werkt Rob Krier momenteel aan de afronding van zijn monografie. In twee dikke koffietafelboeken beschrijft de architect en beeldhouwer zijn levenswerk. Liefst zestig pagina's worden er gewijd aan Brandevoort dat onder supervisie van Krier als hoofdarchitect is ontworpen. „Het is vanuit het mooiste en meest complexe project van mijn leven”, vertelt hij. „Hoezo? Ik kreeg de kans een compleet nieuw stadje te ontwerpen. Jarenlang zou er gebouwd worden. 20.000 mensen zouden er met veel plezier moeten gaan wonen. En heb je gezien hoe buitengewoon mooi die huizen zijn geworden?”

‘Ontwerpwedstrijden’

Krier had nog nooit van Helmond gehoord toen hij in 1996 een ontwerp ging maken voor een nieuwe wijk die aan de westkant van de stad moest verrijzen. „Hoe ik aan de opdracht kwam? Ik werd gevraagd door de burgemeester. Hij had in Amsterdam werk van ons bureau gezien; een project met 250 huizen waarbij we samenwerkten met negen lokale architecten. Dat beviel hem wel. Of ik zo iets ook voor Brandevoort wilde doen?”

De in Luxemburg geboren Krier had in

In 1996 werd architect Rob Krier gevraagd een ontwerp te maken voor de Helmondse Vinex-wijk Brandevoort. Krier (81) hoopt nog eens naar Helmond te kunnen reizen om te zien wat er geworden is van ‘zijn meest complexe project ooit’.

BIANCA CLERX EN SIEM VAN MERWIJK

1993 in Berlijn samen met zijn Italiaanse schoonzoon Christoph Kohl het architectenbureau Kohl en Krier geopend. Voor Brandevoort had hij al wat projectjes gedaan in Nederland en hij vond het fantastisch hoe dat hier ging. „In Duitsland moest je om elke opdracht wedijveren. Ik deed daar mee aan 256 ‘ontwerpwedstrijden’. Ik won er tien. En daarvan zijn maar drie projecten uitgevoerd. Wat een drama voor een jong en klein architectenbureau.”

Met trots en genoegen kijkt hij terug op de periode dat hij aan zijn Helmondse project

werkte. Onder Kriers supervisie gingen tal van architecten uit binnen- en buitenland aan de slag met Brandevoort. „De gemeente leidde me rond door de stad en de dorpen in de buurt. Ik kende Helmond helemaal niet en kon onbevoordeeld aan het werk gaan.”

De Vinex-wijk tussen Helmond en Eindhoven werd geschetst in Kriers kenmerkende stijl: romantisch, nostalgisch, gevarieerd. Opgebouwd als een vestigingstadje met een dichtbebouwd centrum in het hart - De Veste -, ruimer opgezette buitens eromheen en gezichtsbepalende elementen als

torentjes, een markthal en treinstation. Geen twee huizen in een blok die identiek zijn, kronkelende straatjes, pleintjes, water en groen. Aan de ontwerpen was Kriers afkeer van eenheidsworst duidelijk af te lezen. Hij vond dat nieuwe wijken te veel bestonden uit groepjes van dezelfde soort gebouwen en rechttoe rechtaan-structuren. Zijn ontwerpen gingen niet uit van mooie rijtjes huizen, maar waren een concept voor een compleet nieuwe stedelijke omgeving waar het prettig wonen moest zijn. Gebaseerd op klassieke uitgangspunten voor stedenbouw. Ook moderne steden – hij noemt Brandevoort ook stevast een stad – hadden volgens Krier een complexe ‘plattegrond’ nodig met straatjes en pleinen als ontmoetingsplekken.

Stankcirkel

In Helmond lag zo'n 170 hectare grond op zijn ideeën te wachten. „Het stuk land waar het op moest gebeuren had een paar uitdagingen. Tegelijk boden die ons ook meteen grenzen en was meteen helder waar het centrum moest komen. We moesten rekening houden met een stankcirkel, ondergrondse waterstromen, hoogspanningsmasten en een spoorweg. Het werd zo een duidelijk afgebakend gebied waarbinnen we konden werken.”

Brandevoort bleek een schot in de roos

VERVOLG VAN PAGINA 3

Van de ontwerpen werden door Kriers studenten modellen gemaakt. Met een maquette togen Krier en Kohl vervolgens richting Helmond om hun concept te presenteren. „Vanaf het begin had ik er een goed gevoel bij. Alle aanwezigen waren enthousiast. Het eerste blok kon vrijwel meteen gebouwd worden. Elk van de 25 huizen was ontworpen door een andere architect.”

Helmond zat te springen om nieuwe huizen. De verkoop van woningen in Dierdonk aan de oostkant van de stad was veel sneller gegaan dan verwacht. Brandevoort bleek een schot in de roos. Kopers waren gecharmeerd van het concept en stonden in de rij voor een huis in

Helmonds jongste wijk. Een stadje binnen de stad Helmond, dat de sfeer ademt van die buitenlandse plaatsjes waar veel mensen zo graag flaneren als ze op vakantie zijn. Er was echter ook kritiek; leuk inderdaad om een keer doorheen te wandelen, maar er wonen? ‘Iets te veel Efteling, truttig, kitsch’, vonden de critici.

Riekend naar sentimentalisme

Ook de in 2007 overleden Teun Koolhaas, die in dezelfde tijd een ontwerp maakte voor de Eindhovense Vinex-wijk Meerhoven, had flink wat commentaar. Oubollig en riekend naar sentimentalisme, noemde hij Kriers werk. Koolhaas was een aanhanger van moderne bouwstijlen en schetste een Meerhoven met tientallen huizen van dezelfde soort

en overwegend lange, rechte straten. In Brandevoort staan aan de kleine, kronkelige straatjes woningen in alle soorten en maten. ‘In Brandevoort is alleen de spoorlijn recht’, zei Krier er zelf ooit over.

Het deed de Berlijnse stedenbouwkundige pijn en hij vond het niet netjes dat Koolhaas publiekelijk zo over het werk van een collega sprak. Op een gegeven moment leek het wel een wedstrijdje ‘wie heeft de mooiste en populairste Vinex-wijk ontworpen’. „In het theater in Helmond was een discussiebijeenkomst. Ik werd daar weggezet als de ouderwetse architect en Koolhaas was de moderne. Toen we gingen bouwen, bleek dat gigantisch veel mensen een huis in Brandevoort

Gigantisch veel mensen wilden een huis in Brandevoort hebben. Ook Eindhovenaren. Zij verkozen Brandevoort boven Meerhoven

wilden hebben. Ook Eindhovenaren. Zij verkozen Brandevoort boven Meerhoven.”

Hoe dan ook, noch Eindhoven noch Helmond hoefde bang te zijn te bouwen voor leegstand. De vraag naar nieuwe woningen bleef groot. Uit cijfers die deze krant in 2000 meldde, bleek dat in dat jaar bij de gemeente Helmond ruim 7500 mensen ingeschreven stonden voor 3000 huizen in Brandevoort. Ongeveer 40 procent van de geïnteresseerden kwam van buiten Helmond. Van de laatste 200 verkochte huizen was bijna driekwart naar niet-Helmonders gegaan. In Eindhoven waren 8000 mensen geïnteres-

seerd in een van de 6000 huizen in Meerhoven. Daarvan kwam ongeveer een kwart van buiten de stad.

In 2008 maakte de kredietcrisis genadeloos hard een eind aan de gekte op de huizenmarkt. Er werd amper nog een steen gemetseld in Brandevoort. Toen de markt jaren later weer aantrok, was Krier alle contacten in Helmond kwijt. „Ik hoorde van niemand iets en kon geen man meer bereiken.” Het is geen verwijt. Krier vindt het wel jammer dat hij Brandevoort nooit meer heeft gezien. Hij zou graag nog eens rondlopen in zijn meesterwerk en zien hoe het geworden is. „Ik ben in ieder geval blij dat ik het mijn ouders heb kunnen laten zien. In 2000 heb ik ze meege-

gon zijn studie aan de universiteit in München.

Hij reisde veel en zoog gretig alle kennis op. Hij ontwikkelde een geheel eigen stijl van ontwerpen, van stadsplanning. Zijn gebouwen zijn onder andere te vinden in Stuttgart, Berlijn, Leeds, Venetië, Wenen, Hamburg, Bilbao en Luxemburg. In onder andere Stuttgart, Göteborg, Hamburg, Den Haag, Den Bosch, Utrecht en Montpellier was Krier betrokken bij de (her)inrichting van complete wijken.

Wenen

Hij deelde jarenlang zijn kennis tijdens (gast)colleges op universiteiten in Europa en de Verenigde Staten. Van 1976 tot 1998 was hij hoofd van het designinstituut van de Technische Universiteit van Wenen. „Nergens waren zulke goede studenten als in Oostenrijk. En wat ben ik een gelukkig mens dat ik in die stad heb mogen wonen.” Wenen heeft alle elementen die terug zouden kunnen komen in Kriers ontwerpen.

Op zijn zestigste stopte Krier met lesgeven. „In bijna dertig jaar tijd heb ik zo’n 25.000 studenten gehad. Ik heb ze geïntroduceerd in de architectuur en bouwkunde.” In 2010 heeft hij het architectenbureau overgedragen aan Christoph Kohl. Sindsdien is Krier met pensioen. Niet dat hij er de man naar is om veel stil te zitten. Nu het zover is dat zijn boek naar de drukker kan, hoopt Krier weer wat meer tijd te kunnen doorbrengen in zijn atelier. Daar maakt hij beelden.

Beeldhouwen doet hij al zo lang als hij zich kan herinneren. Kleine sculpturen van terracotta zijn het tegenwoordig. Vroeger maakte Krier, al dan niet in opdracht, reus-

achtige beelden van mensfiguren. Soms verfraaien ze een bouwplan van zijn hand, zoals in de Spaanse stad Bilbao waar bij een appartementencomplex veertig immense sculpturen staan. Ook op de Plaetse in het centrum van Brandevoort is werk van beeldhouwer Krier te vinden. „Er waren zoveel mensen betrokken bij het ontwerpen van Brandevoort. Ik heb de burgemeester toen gevraagd of ik ook iets persoonlijk kon bijdragen voor het plein in het centrum.”

De mallen werden naar Asten gestuurd. Daar werd het ruim twee meter hoge vrouwenbeeld gegoten bij klokkengieterij Eijsbouts. Krier was in 2006 zelf aanwezig bij de onthulling. Het feestje markeerde tevens het begin van de tweede fase van Brandevoort; De Voltooiing werd die genoemd. Het beeld keek toen nog uit over een kale, modderige vlakte. Maar dat zou niet lang meer duren. Het masterplan voor de tweede helft van de wijk voorzag tot ongeveer 2015 in de bouw van zo'n 3200 woningen, een station en een bedrijvenpark.

Tijdens de feestelijkheden op de Plaetse kon men nog niet vermoeden dat het project enorm veel vertraging zou oplopen. En dat er in 2020 nog voor jarenlang bouwplannen gemaakt zouden worden.

Rechts: Naast architect is Rob Krier beeldhouwer. Zijn atelier in Berlijn staat vol met eigen werk. FOTO ROB KRIER

Rechtsboven: Ook het beeld en de markthal op de Plaetse in het centrum van Brandevoort zijn ontworpen door

Rob Krier. FOTO RENÉ MANDERS/DCI MEDIA

Foto onderop: Uitzicht op de Veste.

FOTO RENÉ MANDERS/DCI MEDIA

